

Els pergamins segellats de l'Arxiu de Reus

Els documents necessiten elements que donin validesa jurídica al seu contingut. Al llarg de la Història n'han sorgit diversos, essent el més habitual el *Signum*, és a dir, la signatura de l'emperador, papa o rei que atorguen aquell document. També la signatura del notari que dona fe pública al document i que és diferent per a cada notari. Finalment, els noms i els signes dels testimonis escrits en la part final dels documents demostren que la redacció d'aquell contracte, privilegi o butlla han estat fets davant de persones que confirmen el que es diu en el document.

No obstant un element que crida molt l'atenció en certs documents són els segells. Un segell és un signe de validació i autenticació d'un document i del negoci jurídic que hi ha contingut en ell. Els signes de garantia citats abans quedaven reforçats, ja en temps de l'Imperi Romà, amb els segells que acostumaven a ser de plom o de cera ja que es podien incorporar fàcilment als documents. La forma en que, al llarg de l'Edat Mitjana es segellen els documents és mitjançant unes cintes (de color groc, de color groc i vermell, cordó de pergamí, cinta plana de pergamí...) de les quals penjaven els segells. Sempre es situaven a la part inferior del document. Per a que el pergamí quedés reforçat i pogués resistir el pes del segell, es feia un plec (la *plica*) al que s'hi feien dos forats per on passava la cinta de la que penjava el segell.

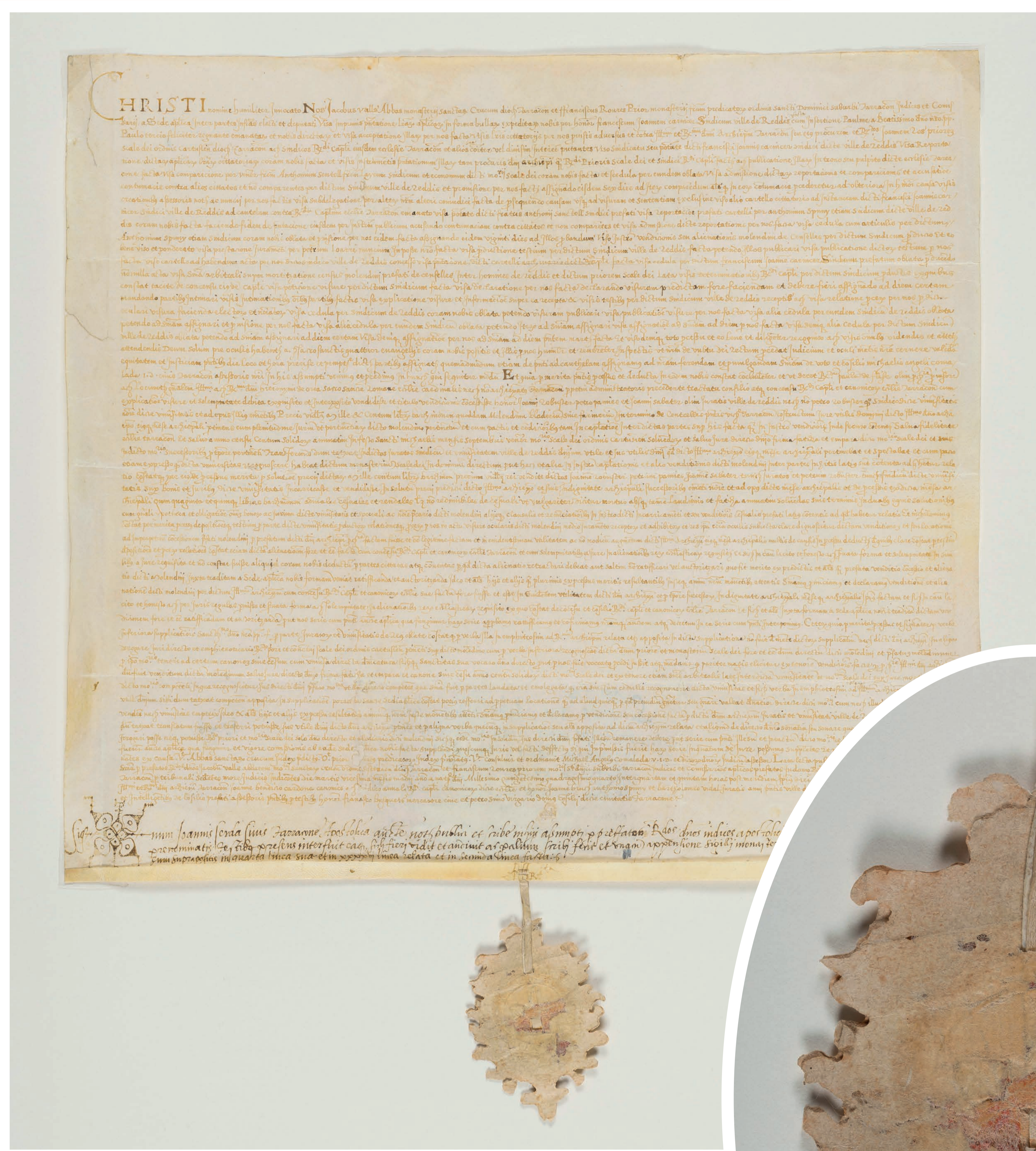

PROCURACIÓ

1376, febrer, 5 [«Quinta die ffebroarii, anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo septuagesimo sexto»]. Barcelona (palau episcopal)

Amb l'aparició del paper alguns documents van ser redactats amb aquest nou suport més barat però menys resistent que el pergamí. Per això els documents van començar a ser segellats amb cera posada directament a sobre del paper i posant el motlle damunt de la cera tova per marcar el signe. Encara, per reforçar la conservació del segell, s'hi posava un altre paper a sobre abans de marcar el signe a sobre.

Amb el temps el segell de cera sobre el paper va anar desapareixent i va ser substituït per un segell sec, és a dir, només posant el motlle al paper, sense cera. A finals del segle XVII, la Corona va decidir implantar el paper segellat per a la redacció de tot tipus de document públic i privat. En aquesta ocasió estava fet de tinta que s'imprimia a l'encapçalament del full. Contenia l'escut reial, el nom del monarca regnant i l'any, de manera que calia editar fulls nous cada any.

SENTÈNCIA JUDICIAL

1544, maig, 20 [«Die martis, vicesima mensis madii, anno a Nativitate Domini Millesimo quingentesimo quadragesimo quarto»]. Tarragona

Els pergamins segellats de l'Arxiu de Reus

Els segells que criden més l'atenció són els anomenats penjants o exempts. Poden ser d'or, plata, bronze, plom o cera, tot i que també n'hi ha d'argila, lacre o paper (un petit fragment de paper amb el segell en sec). Poden ser circulars (els reials i pontificis) o ovalats (segells episcopals).

En aquests segells penjants acostuma a haver-hi diferents elements característics.

Si tenen una imatge s'anomenen figuratius. D'aquests, si la imatge de l'autoritat està asseguda parlem de segells majestàtics amb la figura del rei assegut al tron amb els atributs reials. Si és un bisbe, hi apareix la figura episcopal de peu i amb els ornaments propis. En els papals acostuma a aparèixer els busts de sant Pere i sant Pau a una banda, i el nom del papa a l'altra. Poden ser eqüestres si la figura reial va a cavall, o pedestres si està de peu. A vegades hi ha sants, per això els segells pontificis s'anomenen hagiogràfics. Si són d'una persona privada s'anomenen personals i hi acostuma a haver la imatge del titular.

Però també hi ha segells no figuratius, entre els quals hi ha els heràldics (en el segell d'una ciutat acostuma a haver-hi l'emblema municipal), topogràfics (un paisatge, una ciutat), monumentals (representació d'algun monument), parlants (figures al·legòriques), d'escriptura (només una lletra), fantàstics (figures mitològiques), professionals (de l'ofici o gremi).

Aquestes imatges es repeteixen al llarg del temps però van simplificant-se de manera que, al segle XVII, en molts casos només subsisteixen els segells reials que incorporen l'escut reial, no la figura del monarca. També en altres instàncies, com la pontificia, el tipus de segell no varia; i en els casos dels municipis el segell s'adapta a l'evolució de l'escut municipal.

Els segells penjats tenen un anvers i revers i cada part té un camp i una orla. El camp és la part central i l'orla la part externa del cercle o l'oval. Aquesta banda llisa al voltant del camp acostuma a contenir una llegenda que, generalment, inclou el nom del rei. Aquesta llegenda comença per la part superior i continua baixant per pujar altra vegada i anar a buscar la primera lletra. Per indicar la separació del principi i del final acostuma a situar-s'hi una creu. Es en el camp en el que es situen les figures o elements citats abans.

REQUERIMENT

1591, juny, 10 [«Anno a Nativitate Domini nostri Iesu Christi Millesimo quingentesimo nonagesimo primo, indictione quarta, die vero lune decima mensis iunii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Gregorii divina providentia pape decimiquarti anno primo»]. Roma (claustre superior del convent de Santa Maria della Pace)

BUTLLA APOSTÒLICA

1592, març, 7 [«Anno Incarnationis Dominice Millesimo quingentesimo nonagesimo primo nonas martii, pontificatus nostri anno primo»]. Roma (Sant Pere del Vaticà)

Text: Daniel Piñol
Fotografies: Ramon Maroto (CRBMC)

FONS MARCH

Pergamí amb segell penjant del Fons March. Arxiu Comarcal del Baix Camp